

Slægtshistorisk Forening for Viborg og Omegn - Generalforsamling 2022

Ejendoms historie kan være så meget

Karen Straarup

Hvad er formålet med ejendoms historien?

Præsentation for slægten

Egen forståelse af ejendomme i slægten og sammenhængen – en hel landsby

Andet

Hvordan?

I begyndelsen - eller hvis man har mange ejendomme i slægten

– et billede af huset/gården og adresse, matrikelnummer.

Der er ikke kun én rigtig måde at lave ejendoms historie på.

Her kommer nogle eksempler, hvor lokalhistorien spiller en stor rolle.

Asferg, foto fra asfergnet.dk

Eksempel 1:

Asferg, en landsby mellem Randers og Hobro. Hvad kan man umiddelbart finde ud af om en enkelt gård?

- **Udskiftning**
- **Enkelte gårde: Ashøjgård og Allégården**

Marie Hjuler – en tur gennem Asferg i 1800-tallets slutning

Slægtsbøger - billeder

Erik Møllers artikler i Historisk Årbog

Purhus Lokalarkiv udgiver hvert år et lille hæfte

Ashøjgård, Kåtrupvej 52, 8990 Fårup

I OIS ses: Aktuelle ejerforhold, kort, areal, BBR med bygninger, ejendomsvurdering mm.

www.ois.dk

Jordstykke OIS

Matrikel - 10a - Asferg By, Asferg

Matrikel - 11t - Asferg By, Asferg

Matrikel - 13ae - Asferg By, Asferg

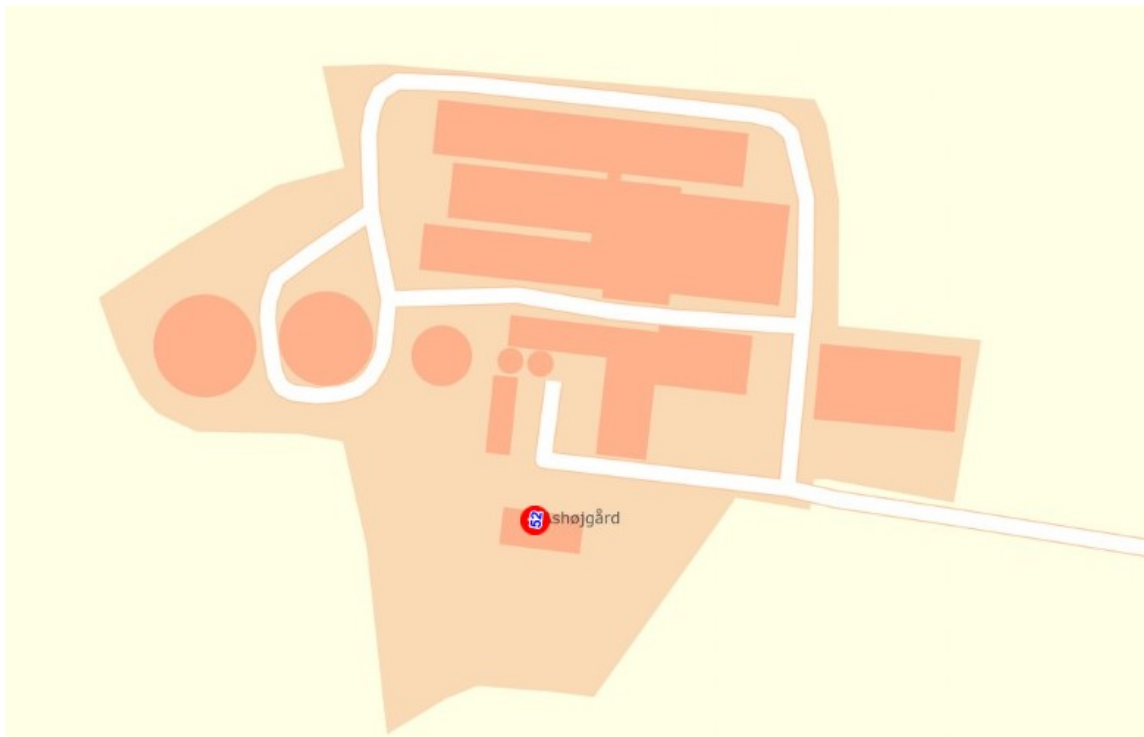
Matrikel - 13af - Asferg By, Asferg

Matrikel - 85 - Asferg By, Asferg

Generationsskifte på vej: 1. juni 2018 søn Torben Thomsen blev medejer sammen med sin far, Lars Thomsen. (OIS)

Foto fra familiens Facebookside [\(16\) Ashøjgård | Facebook](#)
Familiens private hjemmesider kan også gemme ejendoms historie.

Skærmkort fra ois.dk med bygningerne

Ashøjgård 1990 (Danmark set fra luften)

Ashøjgård 1944. Foto: Purhus Lokalarkiv. Stuehuset brændte 1977, nyt opført 1978.

Vi går til flere andre kilder:

Erik Møllers artikel om udskiftningen af Asferg, Historisk Samfunds Årbog 2007

[Danske Gaarde, II. Samling, andet Bind \(salldata.dk\)](http://salldata.dk)

Ashøjgård var en af de 16 ryttergårde i Asferg under Dronningborg Rytterdistrikt. Solgt til selveje i 1765.

Gården lå oprindeligt inde i Asferg by, men blev i 1875 flyttet ud.

Allégården, Asferg

En gård der nu er forsvundet.

I 1947 købte brødrene Søren og Kresten Møller Laursen gården i fællesskab. De flyttede ind med Krestens kone og deres søn, Verner.

Familien var dygtig indenfor hesteavl, og Allégården blev efterhånden kendt for sine fine hingste i vide hestekredse i det meste af Danmark.

Efter Møller Laursens død som 90-årig i 1989 drev Verner Allégården videre i familiens ånd næsten indtil sin død i 2014. Så stod gården tom nogle år.

Den gamle gård blev revet ned i 2018 og har givet plads til den nye "Allégården".

Allégården. Vestergade 1, Asferg.

Nedrevet 2018

Sidste ejer var Verner Møller Schmidt Laursen.

Familien på Allégården 1917. Foto: Purhus Lokalarkiv.

Allégården 1951. (Danmark set fra luften).

Allégården, 1957. Arkiv.dk
Der er en del billeder af gården i Purhus Lokalarkiv.

Allégården Asferg – grunden gøres byggeklar 2020

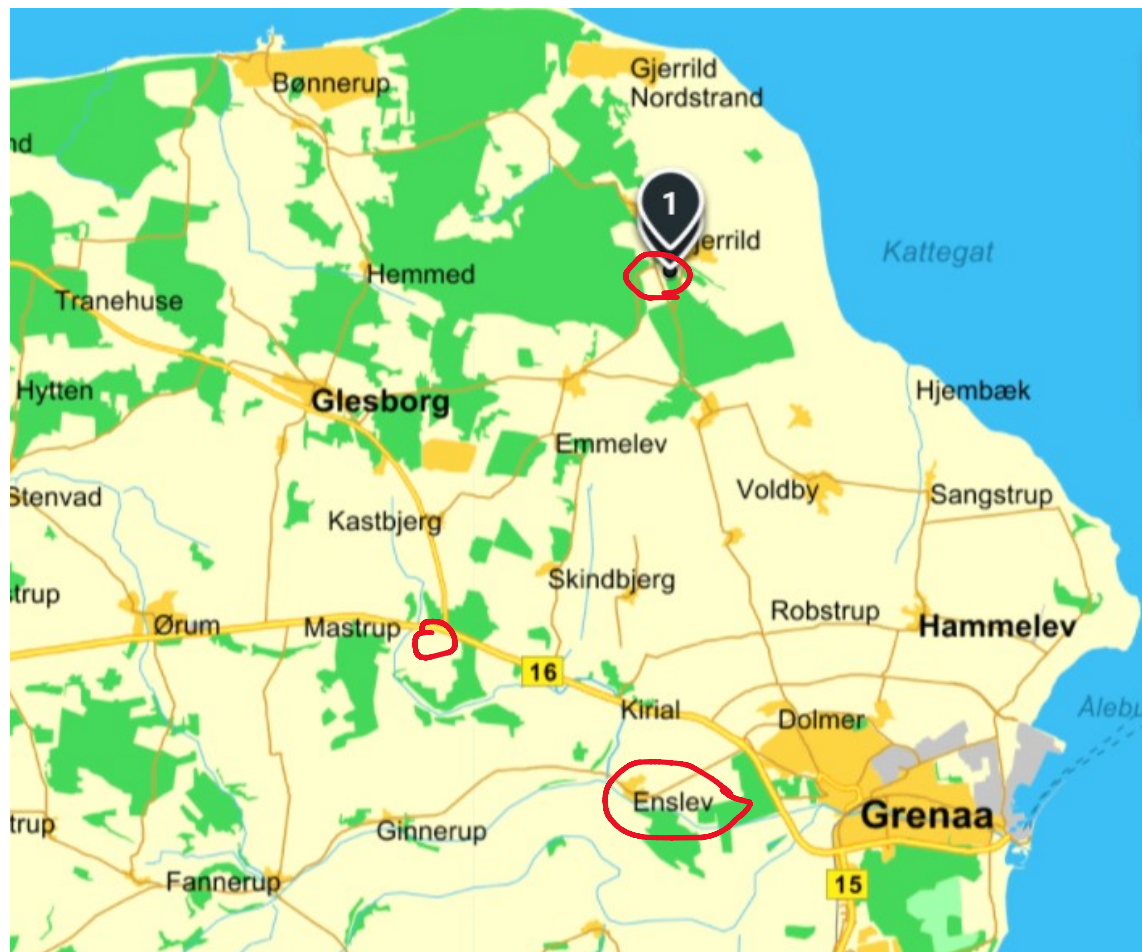
Alle 32 huse blev hurtigt udlejet/solgt.

Eksempel 2: Et ejerlav fra fæste til selveje

Enslev køb til selveje

Med rødt indtegnet Sostrup/Benzon, Skærvad Gods og Enslev.

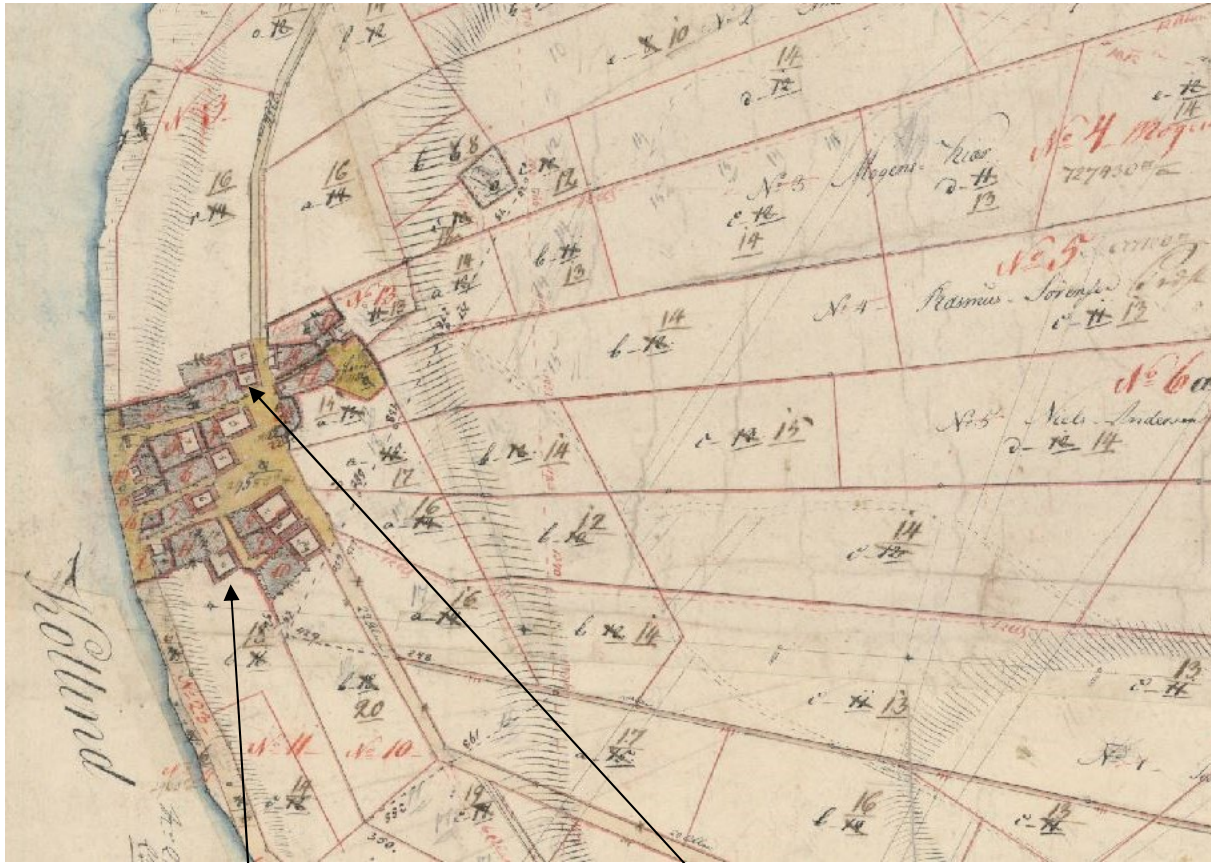
Sostrup/Benzon har haft en omtumlet historie, men der er mange arkivalier bevaret.

Enslev-gårdene

Enslev er og var en lille landsby. Der har vist aldrig været forretninger af nogen slags, og derfor kan man stadig danne sig et indtryk af gårdenes beliggenhed tæt sammen på "toften"/forten. Enslev er en forteklyngeby (eller slynget vejby) dvs. en landsby hvor gårdene oprindeligt lå rundt om forten.

Lidt bemærkelsesværdigt er kirken placeret på en bakke et par hundrede meter uden for landsbyen.

Rasmus Pedersens gård, matr.nr. 11 og Anneksgården, matr.nr. 2. Realregister [AO genvej \(salldata.dk\)](#) [AO genvej \(salldata.dk\)](#)

Enslev var anneks sogn til Hammelev.

Der var i 1800-tallets begyndelse 12 gårde. De 11 var fæstegårde under Sostrup/Benzon og i 1845-46 under Skærvad Gods. Den 12. gård, Enslevgården havde været selveje længe.

Enslev på Djursland, køb til selveje i 1847

Udgangspunktet er en artikel i Historisk Årbog Randers i 1984, hvor der er en beretning af Martinus Laursen, som var født i 1836. Både hans mors og fars forældre havde en fæstegård i Enslev under Benzon/Sostrup. Han fortalte i 1909, da han var en ældre herre. Da byggede han på sin egen erindring.

Fortællerens farfar og farmor, Laurs Mathiasen og Ane Kirstine Rasmusdatter havde matr.nr. 2, Anneksgården i fæste og morfar og mormor, Rasmus Pedersen og Marie Cathrine Rasmusdatter havde matr.nr. 11 i fæste.

Fortællingen om købet til selveje

Fæstegårde under Benzon/Sostrup. Hvert andet år salg fra Sostrup, hvert andet år fra Rønninge Søgård på Fyn. (Han forveksler med Christiansdal). I 1847 er det Fyn.

Godsforvalter Risom på Sostrup vidste, at flere fæstebønder i Enslev havde "penge på kistebunden". Risom selv havde købt Skærvad. Risom og ejeren af Ørbækgård, Chr Levring tog til Fyn for at købe gårdene. – En lang rejse.

Enslevbønderne viste ikke straks interesse for at købe. Historie: Spil om gårdene. Det satte gang i salget. 6 bønder købte deres fæstegård på samme dag. Den første købte sin gård kontant (2400 Rigsdaler)

I 1909 fortæller et Jens Martinus om salget af gårdene i Enslev til selveje i 1847. Han var født i 1836 og havde altså selv erindring om, hvad der skete. Han husker lidt forkert med priser og navne.

Historien (som han fortæller den) er således i stikord:

I 1840'erne hørte Enslev under herregården Benzon/Sostrup – forslag om køb til selveje.

Købet skulle foregå på godset Rønninge Søgård på Fyn (Mylius/Benzon ejerforhold).

Upraktisk hvis alle bønderne skulle rejse til Fyn.

Risom og Levring rejste til Fyn på bøndernes vegne, Risom købte alle gårdene i Enslev.

Hjemme igen, fæstebønderne kom ikke for at købe. Utålmodighed. Spil om gårdene?

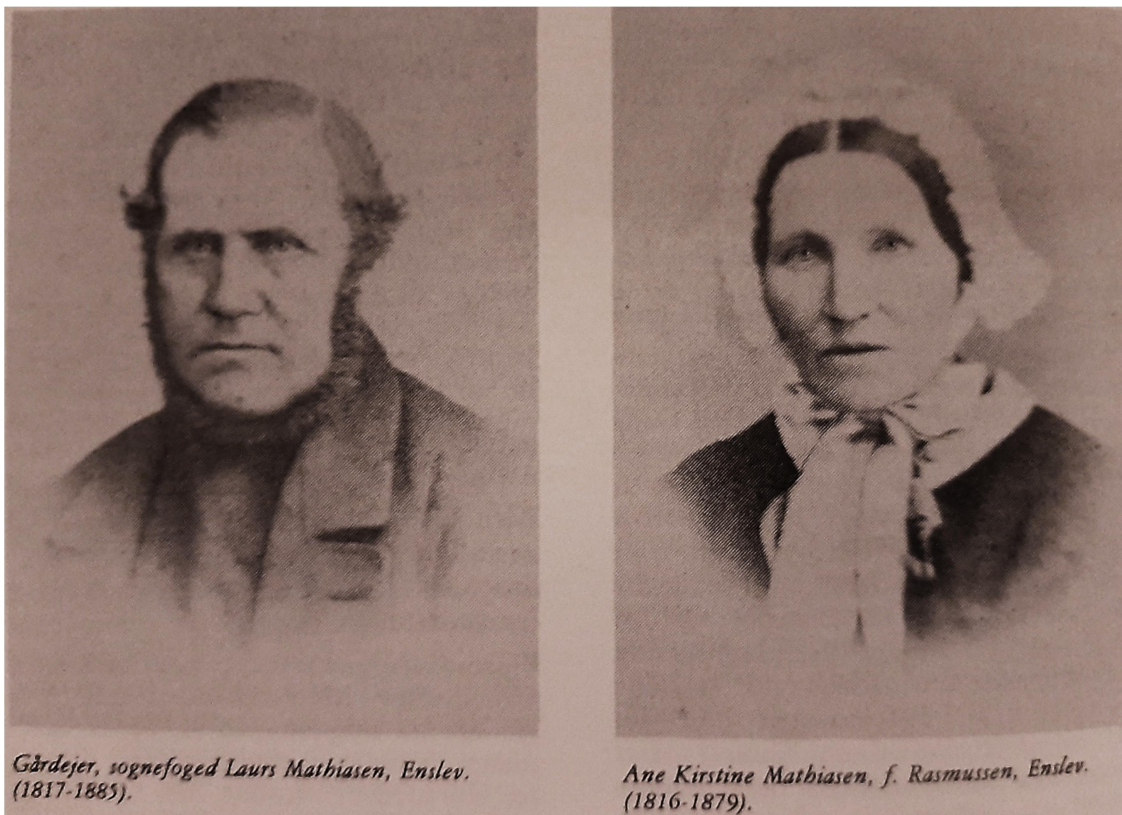
I sommeren 1847 og hen til december blev de fleste gårde solgt.

Fortælling om køberen med 2400 Rigsdaler "i frakken". Måske matr.nr. 5?

Salget af de øvrige. Skøde- og panteprotokollen [AO genvej \(salldata.dk\)](http://salldata.dk)

Han "husker" lidt forkert.

Hvordan kan den historie efterprøves?

*Gårdejer, sognefoged Laurs Mathiasen, Enslev.
(1817-1885).*

*Ane Kirstine Mathiasen, f. Rasmussen, Enslev.
(1816-1879).*

Fortællerens farfar og farmor, Laurs Mathiasen og Ane Kirstine Rasmusdatter.

Foto fra Historisk Årbog Randers, 1984. Gården blev købt til ham, faderen havde hidtil været fæster.

Fortællerens morfar og mormor, Rasmus Pedersen (1784-1851) og Marie Cathrine Rasmusdatter (1789-1867). De var fæstere på matr.nr. 11, Enslev By, der var hans fødegård.

Skøde- og panteprotokol, 1847 - 1850 - opslag: 1 ff [AO genvej \(salldata.dk\)](#)

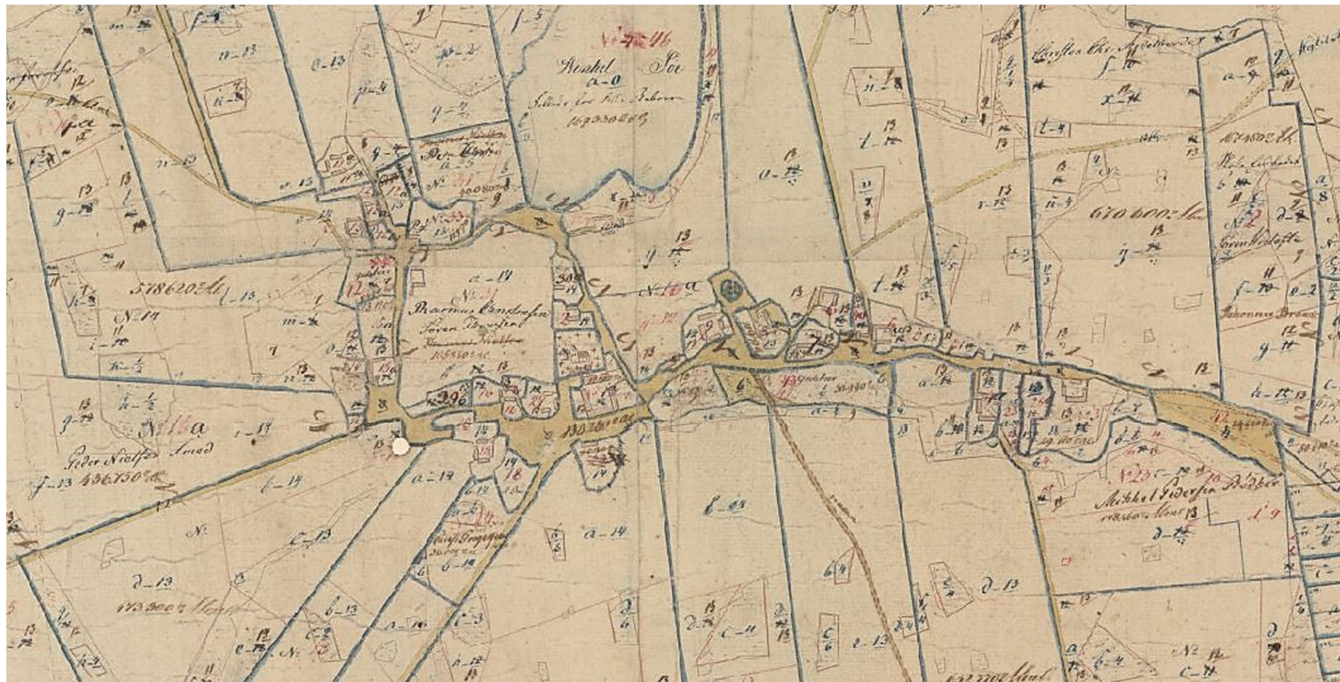
Salg af matr.nr. 11 til Peder Adam Severin Laurberg på Enslevgården, Rasmus Pedersen var fæster.

Han blev aldrig selv ejer af gården. Efter hans død førte enken fæstet videre med søn og svigersøns hjælp, og 17. februar 1856, tinglæst 17. marts, blev den efter at være udstykket til 2 gårde solgt til fæsterens søn og svigersøn.

Sønnen Søren Rasmussen Præst fik den nye matr.nr. 23, 3-3-0-¼ for 1000 rigsdaler.

Svigersønnen Severin Andersen købte den tilbageværende del af matr. nr. 11a, 3-3-1-½ for 2500 rigsdaler. Han var gift med Rasmus Pedersens datter, Rasmine.

Eksempel 3

Ejendoms historie i Vinkel sogn

Ejendomsgruppe i foreningen
Store linjer og detaljer
Problemer – mangelfulde kilder
Fordele: Lokalhistoriske optegnelser
Store linjer og detaljer
Fordybelse i en enkelt ejendom
Prøve at finde alle kilder

Inga og Gerhardt Hørdums arbejde – meget detaljeret
Vi lægger resultater på hjemmesiden

Granskning af de gamle kilder:
1664-matriklen
Jordebøger
Hartkornsspecifikationer
Skattemandtal
Lensregnskaber
Skifter

Problemer – mangelfulde kilder – kirkebog - godsarkiv
Fordele: Lokalhistoriske optegnelser- Vinkelbøgerne

Eksempel 4

En brandforsikring, der fortæller historie

En kendt gård – udflyttet i 1845

Vejledning Arkivalieronline [Bygningsbeskrivelser, herunder brandforsikring og kreditforeninger - Rigsarkivet](#)

Kan vi finde en brandtaksation?

Evt. et skifte samtidigt. I dette tilfælde var der ikke et skifte, men en **brandtaksation fra 1895**.

Vejlbymargård fra sydvest

Vejlbymargård set fra nordvest

16. august 1895 blev der underskrevet en beskrivelse og vurdering til indtegnning i den almindelige Brandforsikring for Landbygninger. Denne giver en glimrende beskrivelse af gårdens bygninger:

A. Stuehus beliggende mod nord. 15 fag – 23 meter lang og 8 meter bred.

Grundmuret og tækket med strå, opført i 1845 godt vedligeholdt og forbedret,

vurderet til kr. 275.- pr. fag

kr. 4.125.-

B. Staldlænge i øst. 13 fag – 16,5 meter lang og 6 meter bred, nyopført.

Væggene er støbt i cement, tækket med strå.

De 7 fag skal benyttes til hestestald og gennemkøringsport er endnu ikke fuldført,

vurderet til kr. 150.- pr. fag.

kr. 1.050.-

De 6 fag er indrettet til kostald de er fuldført, med muret loft på jernbjælker, gulv

og krybber støbt i cement. Vurderet til kr. 200.- pr. fag

kr. 1.200.-

C. Søndre længe. 26 fag – 35 meter lang og 8 meter bred, opført i egebindingsværk,

tækket med strå, benyttes til lo og lade, opført i 1865.

vurderet til kr. 160.- pr. fag

kr. 4.160.-

D. Vestre længe. 13 fag – 16,5 meter lang og 6,5 meter bred, endnu uforandret,

men vil senere blive ombygget hvorefter den vil blive omtakseret.

Opført i egebindingsværk, tækket med strå. Benyttes til stald, foderlo, karlekammer

og vognport. Vurderet til kr. 126.- pr. fag

kr. 1.638.-

E. Svinestald i øst. 6 fag – 8,5 meter lang og 6 meter bred, nyopført.

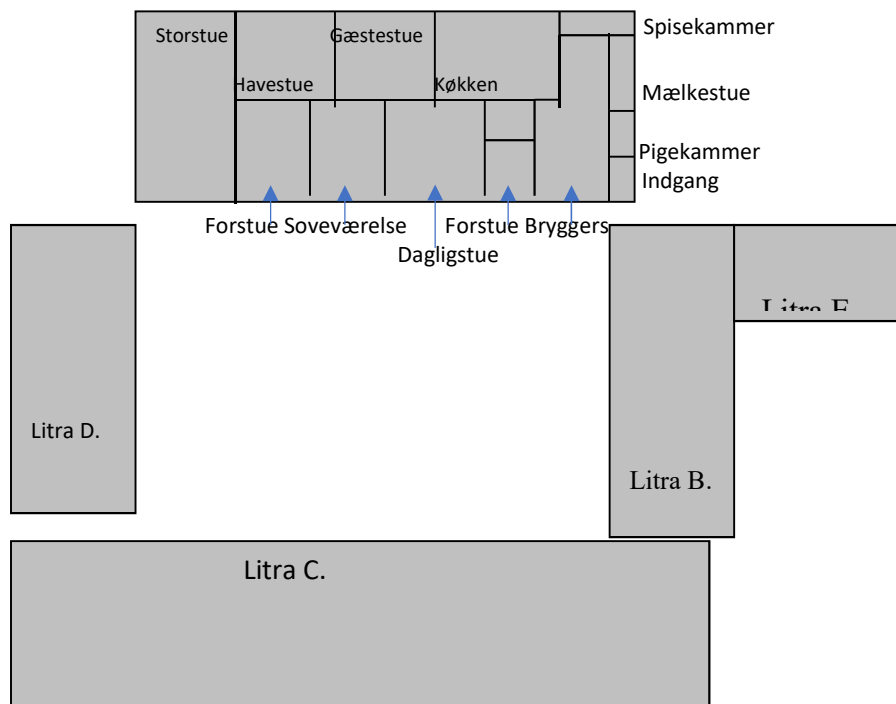
Væggene er støbt i cement og tækket med strå. Vurderet til kr. 150.- pr. fag

kr. 900.-

Den samlede forsikringssum var således 16. august 1895

kr. 13.073.-

Grundrids af Vejlbj Margård

Beskrivelse af stuehusets indretning:

Stuehus i nord, 15 fag – 36½ alen langt, 12¾ alen dybt. De udvendige mure af 1 stens grundmur, muret i ler.

Fyr overtømmer med stråtag. 2 skorstene af brændte sten.

Bageovnen dels af brændte og dels af rå sten.

Bræddeloft over hele bygningen. 24 karm vinduer med små ruder. 3 dobbelte og 10 enkelte fyldningsdøre, samt 3 glatte døre, alle forsynet med beslag og lukketøj.

Indrettet til beboelse fra vest således:

4 fag til storstue med bræddegulv. (Ifølge mor var stuen oprindeligt delt i 2 værelser).

4 fag til forstue, gæstestue, havestue og sovekammer med bræddegulv.

3 fag til forstue, dagligstue og køkken med brændt stengulv.

3 fag til bryggers med brostensgulv.

1 fag til pigekammer og mælkekammer med bræddegulv, hvorunder er kælder med brostensgulv.

Indtegningen til brandforsikringen underskrives den 16. august 1895 af Niels Olsen på arvingernes vegne, hvilket må betyde at arvesagen endnu ikke er færdigbehandlet.

Denne Forretning have vi foretaget saa samvittighedsfuldt, at vi tør bekræfte dens Rigtighed med vor Ed, naar paafordres.

B. J. Christensen
Formand.

H. R. Nielsen
Vurderingsmand.

For Arvingernes Vedkommende
N. Olsen
Rekvirent.

Eksempel 5: Lejebolig, tjenestebolig, arbejderbolig

Ikke alle i slægten har boet på gårde med 3 skorstene!

Landarbejderboliger, lejeboliger kan være meget vanskelige at lokalisere.

Huset til venstre er lokaliseret af lokalhistorisk arkiv i Ellinge.

Greve-huset var skovfogedbolig under godset Rønninge Søgård.

Herunder til højre: Husmandssted i Karup, 1895

Eksempel 6: Vær med til at forbedre lokalhistorien, få din egen historie publiceret

i et lokalhistorisk skrift eller Danske Slægtsforskeres blad "Slægtsforskeren"

Toftegaard ligger i Elsted og har matr nr 14

En *del af* en artikel til et lokalhistorisk skrift

Fordele og ulemper ved det.

Afleverer egen tekst – er langt at foretrække.

Toftegaard ligger på Elsted Kirkevej 14. Længerne fra 1890 var i bindingsværk, mens et nyt stuehus, der er opført i 1910, blev bygget i mursten. Ejendommen er udstykket, og matrikelnummeret er 14cp. Foran Toftegaarden på landsbyens forte ligger i dag 7 parcelhuse. De er opført omkring 1980. Stuehuset blev ombygget i 1988.

Bøger/hæfter til interesserede

Heino Wessel Hansen: Udskiftningen i Udbyover, Historisk Årbog 1987.

Erik Møller: Om udskiftningen af Asferg, Historisk Årbog 1987.

Fælles: Meget grundige og fagligt velbearbejdede, med gode kilder.

Forskelle: Asferg: Selve udskiftningen, Udbyover: Hele perioden 1780-1880 med de store forandringer.

Andre årbøger med artikler om ejendomshistorie.

Noget til gennemsyn – andet er gratis.

Antons kælder